

KOULUTUS KAIKILLE UTBILDNING FÖR ALLA EDUCATION FOR ALL

SUOMEN KANSALLINEN TOIMINTASUUNNITELMA

FINLANDS NATIONELLA HANDLINGSPLAN

FINNISH NATIONAL ACTION PLAN

Suomen Unesco-toimikunnan julkaisu no. 81

Koulutus kaikille

Suomen kansallinen toimintasuunnitelma

Utbildning för alla

Finlands nationella handlingsplan

Education for All

Finnish National Action Plan

Opetusministeriö
Suomen Unesco-toimikunta

Suomen Unesco-toimikunta
Opetusministeriö
Kansainvälisten asiain sihteeristö
PL 29, 00023 Valtioneuvosto
puh. (09) 16004
www.minedu.fi/opm/unesco

Finlands Unesco-kommission
Undervisningsministeriet
PB 29, 00023 Statsrådet
tfn (09) 16004
www.minedu.fi/opm/unesco

Finnish National Commission for UNESCO
Ministry of Education
P.O. Box 29, 00023 Government, Finland
Tel. +358-9-16004
www.minedu.fi/opm/unesco

Käännökset / Översättningar / Translations:
Eyvor Lindgren-Schauman
Leena Möttölä

Kuvitus / Teckning / Drawings:
Espoon Niittykunnan 3A-luokka, kansikuva Emma Kettunen.

Kannet ja ulkoasu / Layout / Layout:
Pirkko Linkola

ISBN 952-442-685-4 ISSN 0357-1106

Paintek-Pihlajamäki Oy, Helsinki 2004

Toimintasuunnitelma on luettavissa myös Suomen Unesco-toimikunnan internet-sivuilla osoitteessa www.minedu.fi/opm/unesco/koulutus_kaikille.html

Handlingsplanen finns även på Unesco-kommisionens hemsidor: www.minedu.fi/opm/unesco/koulutus_kaikille.html

The Action Plan can also be found on the website of the National Commission for UNESCO: www.minedu.fi/opm/unesco/koulutus_kaikille.html

Esipuhe

Koulutus ihmisoikeutena on lähtökohtana vuonna 2000 hyväksytylle, maailmanlaajuisesti koulutuksen kehittämistä koskevalle Dakarin toimintaohjelmalle, joka on kansainvälisen Koulutus kaikille -prosessin (EFA, Education for All) kivijalka. Suomalaisen koulutuspolitiikan perusta on yhtenevä. Jokaisella tulee olla yhtäläinen oikeus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti opetusta sekä kehittää itseään varallisuudesta riippumatta. Julkisen vallan tehtävänä on taata jokaiselle kansalaiselle, sukupuolesta, asuinpaikasta, iästä, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta korkealaatuiset koulutusmahdollisuudet.

Dakarin toimintaohjelmassa osoitetaan kuusi tavoitetta, joiden toteuttamisesta kansalliset tahot ovat päävastuussa. Toteutuksen pohjaksi kukin valtio laati kansallinen Koulutus kaikille -toimintasuunnitelman. Käsillänne olevassa julkaisussa esitetään Suomen kansallinen toimintasuunnitelma, joka on valmisteltu Suomen Unesco-toimikunnan, opetusministeriön, Opetushallituksen sekä ulkoasiainministeriön yhteistyönä.

Toimintasuunnitelma osoittaa tulevaisuuden haasteita meille Dakarissa asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Siinä pureudutaan varhaiskasvatukseen, maahanmuuttajien koulutuksen, nuorten tukemisen, aikuiskoulutuksen, koulutuksen laadun ja tasa-arvon kehittämistarpeisiin. Toimintasuunnitelmaa toteutetaan pääasiassa olemassa olevien mekanismien kautta, ja onkin huomioitava, että mainitut haasteet sisältyvät myös uuteen kansallisen koulutuksen kehittämissuunnitelmaan Koulutus ja tutkimus vuosina 2003 - 2008.

Vaikka suomalaisten koulutustaso on kansainvälisesti vertailtuna korkea ja noussut tasaisesti viime vuosikymmeninä, löytyy meiltä silti kehitettävää, jotta todellinen "koulutus kaikille" toteutuisi. Väestön koulutustasossa on eroja sekä alueellisesti että sukupuolen ja iän mukaan. Vuoden 2002 OECD:n Pisa -tutkimuksessa arvioitiin suomalaisten 15-vuotiaiden oppimistulokset kansainvälisesti korkeatasoisiksi. Juuri ilmestynyt, koulutuksen tasa-arvoon keskittyvä YK:n kasvatusta, tiede- ja kulttuurijärjestö Unescon julkaisema EFA Monitoring Report kuitenkin muun muassa paljastaa, että sukupuolten väliseen tasa-arvoon toisen asteen koulutuksessa päästäisiin Suomessa vasta vuoteen 2015 mennessä. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämisen

KOULUTUS KAIKILLE
SUOMEN KANSALLINEN TOIMINTASUUNNITELMA

suunnitelmassa kiinnitetäänkin erityistä huomiota ammatillisessa ja lukiokoulu-
tuksessa aloittavien sukupuolirakenteen tasoittamiseen. Suomi on tehnyt myös yh-
teispuhjoismaisen aloitteen “Erilaiset oppijat - yhteinen koulu”-hankkeen aloittami-
seksi.

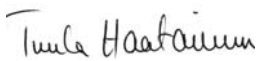
Kansallisen kehittämisen ohella Koulutus kaikille -prosessissa on vahva kansainväli-
nen ulottuvuus. Suomen kannalta kansainvälinen ulottuvuus tarkoittaa ensisijaisesti
kehitysyhteistyötä. Suomi on vahvasti sitoutunut tukemaan YK:n kehityspäämääriä.
Koulutus kaikille -ohjelma on osa Vuosituhannen kehityspäämäärien toteuttamista.
Toteutumisen päävastuu on jokaisella maalla itsellään. Etenemistä seurataan glo-
baalitasolla Unescon johdolla.

Suomen kehitysyhteistyössä perusasteen koulutuksen tukeminen on yksi keskeinen
painopiste, Koulutus kaikille -periaatteiden mukaisesti. Erityisesti kehitysyhteistyössä
korostetaan tyttöjen tasavertaisia mahdollisuuksia päästä koulutukseen.

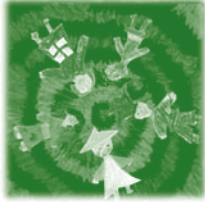
Opetussektorin osuus kahdenvälisestä kehitysyhteistyöstä oli vuonna 2003 noin
11 prosenttia. Tästä 36 miljoonan euron kokonaisuudesta yli kaksi kolmasosaa koh-
dennettiin perusopetukselle. Yhteistyömaiden koulutusohjelmien ja -reformien tu-
keminen on kiinteä osa maiden omien köyhyydenvähentämishojelmien tukemista.
Suomi tekee näissä ponnisteluissa yhteistyötä muiden rahoittajien kanssa.

Korkean tason tuki ja poliittinen sitoutuminen sekä kansalaisyhteiskunnan osallis-
tuminen ovat prosessin kannalta välttämättömiä. Suomalaiset arvostavat korkeata-
soista koulutusjärjestelmäänsä. Koulutusta pidetään keskeisenä tekijänä nykyisen
korkean elintason saavuttamisessa. Mielipidemittausten mukaan suomalaiset suh-
tautuvat myönteisesti kehitysyhteistyöhön. Perusopetuksen tukeminen nähdään yh-
tenä keskeisimmistä toimialoista.

Helsingissä, tammikuussa 2004

Tuula Haatainen
opetusministeri

Paula Lehtomäki
ulkomaankauppa- ja kehitysministeri

Koulutus kaikille

Suomen kansallinen toimintasuunnitelma

Koulutus kaikille -prosessi (Education for All, EFA) sai alkunsa vuonna 1990 Jomtienissa Thaimaassa pidetyssä maailmankonferenssissa, jossa tavoitteeksi asetettiin kaikkien lasten saaminen alkeiskoulutuksen piiriin vuoteen 2000 mennessä ja aikuisten lukutaidottomuuden vähentäminen puolella. Dakarissa Senegalissa pidettiin keväällä 2000 Unescon, UNDP:n, UNFPAn, Unicefin ja Maailmanpankin koolle kutsuma Jomtienin konferenssin seurantakokous, Maailman koulutusfoorumi (World Education Forum, WEF), jossa hyväksyttiin Koulutus kaikille -prosessille uusi toimintaohjelma.

Toimintaohjelmassa asetetaan kuusi tavoitetta, joista kaksi päätavoitetta – yleinen perusopetusmahdollisuus kaikille vuoteen 2015 mennessä sekä sukupuolten välinen tasa-arvo (koulutuksessa) vuoteen 2005 mennessä – kuuluvat myös YK:n vuosituhatjulistukseen kirjattuihin kansainvälisiin kehitystavoitteisiin. Toimintasuunnitelma jatkaa Jomtienin julistuksen linjalla ja siinä tunnustetaan YK:n Ihmisoikeusjulistusta ja Lapsen oikeuksien julistusta noudattaen koulutus ihmisen perusoikeudeksi.

Dakarin toimintaohjelman mukaisesti Koulutus kaikille -prosessi etenee samanaikaisesti kahdella tasolla: kansainvälisenä, pitkälti kehitysyhteistyön muodossa toteutuvana kumppanuusohjelmana ja kansallisina prosesseina. Toimintaohjelmaa on määrä toteuttaa pääasiassa olemassa olevien mekanismien kautta. Päävastuu tavoitteiden toteutumisesta on maatasolla. Kansallisten hankkeiden tukemiseksi toteutettavat alueelliset toimet perustuvat olemassa oleviin alueiden ja osa-alueiden organisaatioihin, verkostoihin ja aloitteisiin, ja niitä voidaan lisätä ja laajentaa tarpeen vaatiessa.

Toimintaohjelma sitouttaa osanottajamaat laatimaan vuoden 2002 loppuun mennessä kansallisen EFA-toimintasuunnitelman. Korkean tason tuki ja poliittinen sitoutuminen sekä kansalaisyhteiskunnan osallistuminen ovat prosessin kannalta välttämättömiä. Kansainvälinen koordinaatiovastuu on EFA-sihteeristön tehtäviä hoitavalla Unescolla.

Vaikka Suomessa koulutusasiat ovat kansainvälisesti vertaillen hyvin, löytyy uusia haasteita ja kehittämisalueita aina.

Opetusministeriön yhteistyössä Suomen Unesco-toimikunnan, ulkoasiainministeriön ja Opetushallituksen kanssa laatimassa kansallisessa toimintasuunnitelmassa tarkastellaan Suomen koulutuksen tilaa ja keskeisiä kehittämistarpeita Dakarin kuuden tavoitteen näkökulmasta. Kaikkiin kuuteen tavoitteeseen liittyy uuden tutkimustiedon ja sosiaalisten innovaatioiden hyödyntäminen. Kansallisen toimintasuunnitelman valmistelun aikana on tehty yhteistyötä myös muiden pohjoismaiden kanssa.

Koulutus kaikille ja Suomen koulutuspolitiikan peruslinjaukset

Sivistys kuuluu kaikille. Kansallisen koulutuspolitiikan tehtävänä on kansalaisten sivistystason ja osaamisen jatkuva nostaminen. Jokaisella ihmisellä on oikeus jatkuvaan itsensä kehittämiseen, uuden oppimiseen sekä kasvamiseen eettisesti ja moraalisesti vastuulliseksi yhteiskunnan ja ihmiskunnan jäseneksi. Koulutuksen perusturva kuuluu kaikille kansalaisille. Siihen kuuluvat oikeus opetussuunnitelmien mukaiseen opetukseen, riittävään valinnaisuuteen, opetuksen maksuttomuuteen ja turvalliseen oppimisympäristöön. Kestävän kehityksen periaatteet otetaan huomioon eri koulu- ja muotojen opetuksessa ja toiminnassa.

Julkisen vallan tehtävänä on yhteiskuntapolitiikalla luoda yhdenvertaiset puitteet siten, että ihmiset voivat hankkia tietoa ja taitoa sekä kasvaa osaaviksi, demokraattisia menettelytapoja noudattaviksi ja suvaitsevaisiksi kansalaisiksi. Tämä toteutetaan takaamalla koulutusmahdollisuudet jokaiselle kansalaiselle sukupuolesta, asuinpaikasta, iästä, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta. Toiminta rakentuu elinikäisen oppimisen periaatteille ja se tehdään yhteistyössä työmarkkinoiden ja yhteiskunnan muiden keskeisten tahojen kanssa.

Aidon tietoyhteiskunnan on oltava kaikkien kansalaisten ulottuvilla. Kehitys ei saa johtaa ihmisten eriarvoistumiseen ja syrjäytymiseen. Siksi tarvitaan keskustelua elinikäisestä oppimisesta, uusien oppimismenetelmien ja -välineiden käytöstä sekä tietoyhteiskunnan palveluista osana välttämättömyyspalveluja. Suomen kehittyminen tietoyhteiskuntana edellyttää kansalaisten tietoyhteiskuntavalmiuksien tukemista sekä tasavertaista pääsyä tietoverkkoihin käyttäen hyväksi myös kirjastojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Dakarin toimintaohjelman tavoite 1:

Varhaislapsuudessa annettavan hoidon ja kasvatuksen laajentaminen ja parantaminen huomioiden erityisesti epäedullisimmassa asemassa olevat lapset.

Nykytilanne

Varhaiskasvatuksella on tärkeä tehtävä sosiaalisten ja oppimisvalmiuksissa olevien erojen tasoittamiseksi. Elinikäisen oppimisen perusta luodaan jo varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden.

Kaikilla alle kouluikäisillä on oikeus varhaiskasvatukseen. Alle kuusivuotiaat voivat osallistua päiväkodeissa tai perhepäivähoidossa annettavan päivähoitoon. Vuonna 2001 päivähoiton piirissä 0 - 6-vuotiaista lapsista oli 48 %. Varsinaisella esiopetuksella tarkoitetaan kansallisen opetussuunnitelman perusteiden mukaista kuusivuotiaille annettavaa opetusta, joka järjestetään päiväkodeissa ja peruskouluissa. Elokuusta 2001 lähtien kaikilla kuusivuotiailla on ollut oikeus vuoden kestävään maksuttomaan vapaaehtoiseen esiopetukseen. Esiopetuksen opettajien ja vanhempien välillä käydään keskustelut lapsen edistymisestä. Esiopetusuudistuksen tuloksena esiopetus koskee jo 97,6 % kuusivuotiaiden ikäluokasta.

Uudistuksen yhteydessä on otettu huomioon myös saamelaisten, romanien, viittomakielisten ja muiden kielivähemmistöjen lasten esiopetustarpeet. Maahanmuuttajien esiopetuksessa tulee antaa perusta kaksikielisyydelle ja mahdollisuus kasvaa sekä oman kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen yhteiskunnan aktiiviseksi jäseneksi.

Erityistä tukea tarvitsevat lapset voivat osallistua päivähoitoon ja esiopetukseen omien tarpeidensa ja kykyjensä mukaisesti joko yleisissä tai erityisryhmissä. Vaikeasti vammaisten lasten esiopetus voi kestää kaksi vuotta. Tavoitteena on edelleen tehostaa oppimisvaikeuksien mahdollisimman varhaista toteamista, ennaltaehkäisyä ja kuntoutusta. Olennaista varhaiskasvatuksessa on mm. lastenneuvolan, päivähoiton ja koulun tiivis yhteistyö.

Kehittämisaalueita

Opetusministeriö on antanut suosituksen esiopetusryhmien enimmäiskoosta. Opetusryhmien suuri koko saattaa vaarantaa esiopetuksen opetussuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden toteutumista ja oppilaan oikeutta turvalliseen opiskeluympäristöön.

Tarjoamalla laadukasta aamu- ja iltapäivätoimintaa kaikille sitä tarvitseville voidaan tukea lasten kasvua ja kehitystä varhaiskasvatuksesta perusopetuksen loppuun, luodaan tasa-arvoisia edellytyksiä hyvälle harrastuksille ja ehkäistään syrjäytymistä. Koulua ja sen ympäristöä on tarkoitus kehittää toimintakeskukseksi, jossa aamu- ja iltapäivätoiminta kytkeytyy luontevasti lasten ja nuorten koulupäivään. Vastuu toiminnan koordinoinnista ja järjestämisestä kuuluu kunnalle. Toteuttajina voivat olla kunnat, seurakunnat, järjestöt ja muut organisaatiot. Toiminnalle tulee vahvistaa valtakunnalliset tavoitteet.

- Tärkeää on lasten perustaitojen kehittyminen jo varhaisessa vaiheessa. Varhaiskasvatuksessa opittavia perustaitoja ovat mm. oppimaan oppimisen valmius, sosiaalisten perustaitojen hallitseminen, hyvien käytös-, ruokailu- ym. tapojen hallinta sekä toisten, myös erilaisten lasten kunnioittaminen.
- Esiopetuksen keskeisiä tavoitteita on tasavertaisten koulunaloittamisvalmiuksien tarjoaminen lapsille. Siksi on kiinnitettävä huomiota esiopetuksen ulkopuolelle jäävien lasten asemaan.
- Vahvistetaan mm. lastenneuvolan, päivähoiton ja koulun yhteistyötä.
- Panostetaan kodin ja koulun yhteistyön kehittämiseen sekä vanhempien tukemiseen.

Dakarin toimintaohjelman tavoite 2:

Maksuttoman, pakollisen ja korkealaatuisen perusopetuksen tarjoaminen kaikille maailman lapsille, erityisesti tytöille, vaikeissa oloissa eläville ja etnisiin vähemmistöihin kuuluville lapsille, vuoteen 2015 mennessä.

Nykytilanne

Laki yleisestä oppivelvollisuudesta astui Suomessa voimaan vuonna 1921. Oppivelvollisuus alkaa sinä syksynä, kun lapsi täyttää 7 vuotta ja kestää 10 vuotta tai siihen asti, kun lapsi on suorittanut perusopetuksen oppimäärän. Käytännössä koko ikäluokka suorittaa 9-vuotisen perusopetuksen. Kunnilla on velvollisuus järjestää oppivelvollisuusikäisille lapsille maksuton perusopetus. Lain mukaan lapsilla on oikeus myös maksuttomaan kouluruokailuun sekä maksuttomiin koulumatkoihin, jos koulumatka ylittää 5 km. Koulumatkat maksetaan kunnan tai kaupungin puolesta alaluokkien oppilaille yli kolmen kilometrin matkalta. Luokalle jääminen ja koulun keskeyttäminen on erittäin harvinaista. Vain noin puolelta prosentilta ikäluokasta jää perusopetuksen oppimäärä suorittamatta.

Suomessa on kaksi virallista kieltä, joista suomea puhuu äidinkielenään noin 92 % väestöstä ja ruotsia 6 %. Molemmilla kieliryhmillä on yhtäläinen oikeus koulutukseen omalla äidinkielellään. Myös Lapissa asuva saamenkielinen vähemmistö (0,03 % väestöstä) on alkuperäiskansana oikeutettu omakieliseen opetukseen. Suomessa asuvalla oppivelvollisuusikäisellä maahanmuuttajalla on oikeus ja velvollisuus perusopetukseen. Kunta voi järjestää maahanmuuttajille erityistä perusopetukseen valmistavaa opetusta. Perusopetusta voidaan järjestää myös maahanmuuttajan omalla äidinkielellä.

Jokaisella perusopetuksen oppilaalla on oikeus tarvitessaan saada erityisopetusta. Jos oppimisvaikeudet ovat lieviä, erityisopetus annetaan osa-aikaisena erityisopetuksena yleisopetuksen yhteydessä. Jos tämä ei ole mahdollista, lapsi tulee siirtää erityisopetukseen. Jokaiselle erityisopetukseen otetulle ja siirretylle oppilaalle tulee laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Erityistä tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta sekä opetus että opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, opetus- ja oppilashuolto- palvelut sekä tarvittavat oppimateriaalit ja apuvälineet. Uudet perusopetuksen

opetussuunnitelmat mahdollistavat omalta osaltaan opinto-ohjauksen parantamisen. Opetuksen järjestäjät laativat opetussuunnitelmaan kuuluvan oppilashuolto-suunnitelman yhteistyössä paikallisten sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa.

Kehittämisaalueita

Perusopetuksessa on tärkeää vahvistaa lasten ja nuorten perustaitoja ja oppimaan oppimisen valmiuksia sekä oppilaiden oman osallisuuden kehittämistä, jottei kenenkään mahdollisuuden jatko-opintoihin ja elinikäiseen oppimiseen kärsisi. Etenkin poikien lukutaitoon ja lukuharrastukseenkin on syytä kiinnittää huomiota. Koulukirjastojen parantaminen voisi osaltaan lisätä tätä tärkeätä harrastusta. Huomiota olisi kiinnitettävä myös opetusryhmien kokoihin. Pienemmät ryhmät takaisivat työrauhan paremmin ja voisivat myös osaltaan parantaa oppimistuloksia. Opettajien koulutuksessa on kiinnitettävä huomiota tietoihin ja taitoihin, jotka antavat välineet ongelmien varhaiseen puuttumiseen. Ohjauksen saatavuudessa on tällä hetkellä suurta vaihtelua. Siirtymävaiheissa ohjaus on osittain heikkoa, ammattiinohjauksessa on puutteita ja yksilölliset polut ovat harvojen mahdollisuuksia. Opinto-ohjaajien kelpoisuustilanne ei myöskään ole riittävän hyvä.

Maahanmuuttajien määrän kasvu merkitsee monikulttuurisuuden lisääntymistä ja asettaa koulutusjärjestelmälle uusia haasteita. Yleissivistävässä koulutuksessa on varauduttava vastaamaan aikaisempaa tehokkaammin maahanmuuttajien erityisiin koulutustarpeisiin. Tavoitteena on tukea maahanmuuttajien oman kulttuurisen identiteetin säilymistä ja vahvistaa heidän integroitumistaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Maahanmuuttajien oman äidinkielen opetus sekä suomi toisena kielenä opetus on tässä tärkeää. Myös valtaväestön tietoja, taitoja ja asenteita etnisiä ryhmiä kohtaan tulee kehittää.

- Perustaitoihin ja oppimaan oppimisen valmiuksiin on kiinnitettävä huomio jo alaluokilla.
- Korkeatasoisten koulutuspalvelujen alueellisesti tasa-arvoisesta saatavuudesta tulee huolehtia.

- Erityistä tukea tarvitseville ja alisuoriutujille on turvattava mahdollisuus sellaiseen yksilölliseen opetukseen, joka ottaa heidän erityiset tarpeensa huomioon ja samalla turvaa yleisten oppimistavoitteiden saavuttamisen ja etenemisen koulutuksen seuraavalle asteelle.
- Oppilaanohjausta kehitetään ja sen toimivuuteen kiinnitetään huomiota mm. moniammatillisuutta hyödyntämällä.
- Maahanmuuttajille ja muille vähemmistöille on turvattava mahdollisuus sopeutua uuteen kulttuuriin ja koulujärjestelmään kadottamatta kuitenkaan omaa kulttuurista identiteettiä.
- Kaikki oppilaat on saatava hyväksymään erilaisuus.
- Oppilaiden omaa osallisuutta vahvistetaan.
- Opetusryhmien tulee olla riittävän pieniä ja opetusmenetelmien joustavia.
- Eriarvoisuuteen on kiinnitettävä huomiota.
- Opettajankoulutusta kehitetään edelleen.

Dakarin toimintaohjelman tavoite 3:

Nuorten oppimistarpeiden tyydyttäminen siten, että heille annetaan oikeudenmukainen mahdollisuus osallistua sopiviin koulutus- ja elämäntaito-ohjelmiin.

Nykytilanne

Suomessa pyritään tarjoamaan kaikille tasa-arvoiset koulutusmahdollisuudet iästä, asuinpaikasta, varallisuudesta, sukupuolesta tai äidinkielestä riippumatta. Suomen koulutusjärjestelmää on määrätietoisesti rakennettu siten, ettei umpikujia syntyisi, vaan opintojen jatkaminen olisi aiemmista valinnoista riippumatta aina mahdollista. Koulutukseen osallistuminen on laajaa kaikilla tasoilla, ja suomalaisten koulutustaso on varsinkin nuoremmissa ikäluokissa kansainvälistä huipputasoa.

Suomessa kaikilla oppivelvollisuuden päättävillä nuorilla on mahdollisuus jatko-opintoihin lukiossa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa. Jatko-opinnot aloittaa noin 94 % ikäluokasta ja suorittaa noin 82 %. Elinikäisen oppimisen ja työelämässä suoriutumisen kannalta toisen asteen koulutuksen suorittamista pidetään vähimmäisvaatimuksena. Yhä useampi nuori jatkaa lukiokoulutuksen tai ammatillisen perustutkinnon suorittamaan opintoja korkea-asteella. 20 yliopiston ja 29 ammattikorkeakoulun verkko kattaa koko maan ja tarjoaa opiskelupaikan 66 % ikäluokasta.

Opiskelu on maksutonta niin toisella asteella kuin korkeakouluissakin. Toisen asteen opiskelijoilla on lisäksi oikeus maksuttomaan ruokailuun. Valtion opintotukijärjestelmällä pyritään turvaamaan kaikille tasapuoliset mahdollisuudet opiskeluun.

Kehittämisalueita

Nuoret tarvitsevat tukea erityisesti koulutuksen nivelvaiheissa. Opinto-ohjauksen tehostaminen ja uudistaminen perusopetuksessa ja sen hoitaminen perus- ja toisen asteen sekä työelämän yhteistyönä antaa oppilaille mahdollisuudet omien tavoitteiden löytämiseen. Perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen yhteistyöllä voidaan auttaa nuoria ja ehkäistä väliinpuotoamista perusopetuksesta toisen asteen opetukseen siirryttäessä. Myös perusopetuksen lisäopetuksella voidaan tukea nuoren tulevaisuuden suunnitelmia ja ammatinvalintaa.

Syrjäytymisen ehkäisyn kannalta perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen nivelvaiheeseen sekä koulutuksen keskeyttämiseen on syytä kiinnittää erityistä huomiota. Tärkeätä on myös kiinnittää huomiota joustaviin ammatillisen koulutuksen muotoihin ja siihen liittyen monipuolistaa opetusmuotoja, oppimismenetelmiä ja opiskelutapoja, jotta nuorille olisi tarjolla myös vaihtoehtoisia tapoja vahvistaa elämänhallintaa, osaamista ja työelämävalmiuksia.

Toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa kiinnitetään erityistä huomiota koulutuksellisen tasa-arvon toteutumiseen. Kaikilla tukea tarvitsevilla henkilöillä eri puolella maata tulee halutessaan olla mahdollisuus saada toisen asteen koulutusta ja mahdollisuus omien edellytysten ja kiinnostusten mukaiseen opiskeluun. Vaikeimmin vammaisten ammatillinen koulutus tulee järjestää yksilöllisesti ottaen huomioon henkilön lähtökohdat ja tarpeet. Koulutuksen tavoitteena on luoda mahdollisuus

työhön tai työtoimintaan sekä omatoimiseen ja hyvään elämään yksilöllisestä tilanteesta lähtien.

Integraatioperiaatteen toteutumiseksi ammatillisten oppilaitosten edellytyksiä erityisopetuksen järjestämiseen on parannettava. Erityisoppilaitosten roolia palvelu- ja kehittämiskeskuksina tulee kehittää ja tukea. Edellä mainittujen tehtävien hoitamiseen tarvitaan mahdollisten lisäpaikkojen lisäksi monipuolista alueellista yhteistyötä. Erityisopetuksen kehittäminen edellyttää opettajien perus- ja täydennyskoulutuksenkin kehittämistä, jotta kaikilla opettajilla olisi tietoa oppimisvalmiuksien kartoittamisesta, huomioimisesta ja kehittämisestä.

- Jokaisesta nuoresta tulee pitää huolta ja kaikille on tarjottava mahdollisuuksia osallistua oman itsensä kehittämiseen ja kasvamiseen tasapainoiseksi yhteiskunnan jäseneksi.
- Koulussa opittu ei saa jäädä irralliseksi tiedoksi ja taidoksi. Asioiden kytkeminen käytäntöön rohkaisee oppilaiden motivaatiota. Toisaalta myös koulun ulkopuolella opitun tunnustaminen on entistä tärkeämpää tulevaisuudessa.
- Perinteisten oppilaitoskeskeisten mallien rinnalla on kehitettävä vaihtoehtoisia tapoja vahvistaa elämänhallintaa, osaamista ja työelämävalmiuksia (esim. oppisopimuskoulutus, työpajat).
- Erityistä tukea tarvitsevilla, myös vaikeimmin vammaisilla, tulee olla mahdollisuus perusopetuksen jälkeiseen opetukseen.
- Koulu- ja nuorisotoimen yhteistyötä on vahvistettava syrjäytymisen ehkäisemiseksi koulutuksen nivelvaiheissa.

Dakarin toimintaohjelman tavoite 4:

Lukutaitoisen aikuisväestön osuuden, erityisesti naisten osuuden, lisääminen 50 prosentilla vuoteen 2015 mennessä sekä muutenkin aikuisten perus- ja jatkokoulutusmahdollisuuksien parantaminen.

Nykytilanne

Suomessa aikuiskoulutuksella on vankka asema. Koulutusta aikuisille on tarjolla kaikilla koulutuksen asteilla perusopetuksesta yliopisto-opintoihin saakka. Aikuiskoulutusta tarjoaa kaikkiaan noin tuhat erilaista oppilaitosta. Joillakin oppilaitoksilla aikuiskoulutus on pieni osa niiden tehtävästä, kun taas noin 450 oppilaitosta on kokonaan tai pääosin keskittynyt aikuiskoulutukseen.

Aikuiskoulutuksen osallistuminen on Suomessa laajaa. Vuoden 2000 aikuiskoulutus-tutkimuksen mukaan 18 - 64-vuotiaista 54 % osallistui vuoden aikana aikuiskoulutukseen. Osallistuminen on 20 vuodessa liki kaksinkertaistunut. Naiset ovat aktiivisempia kuin miehet ja aktiivisuus säilyy iän myötäkin. Eniten aikuiskoulutukseen osallistumiseen vaikuttaa sosioekonominen asema, toiseksi koulutusaste ja kolmanneksi se, oliko henkilö työssä vai ei. 18 % aikuisista osallistui koulutukseen yleissivistyksen parantamiseksi tai harrastuksen vuoksi. Lähes puolet työvoimasta opiskeli vuoden 2000 aikana työhön tai ammattiin liittyen.

Kansainvälinen lukutaitotutkimus (SIALS 1997 - 2000) osoittaa suomalaisten lukutaidon olevan kansainvälisesti keskiarvon yläpuolella. Lukutaitoprofiili on kokonaisuudessaan myös tasa-arvoinen niin, että erot taidoissa ovat pienet. Valtaosa suomalaisesta aikuisväestöstä (2/3) lukee hyvin. Kolmasosalla lukutaito jää alemmalle tasolle, ja heikoimmalle tasolle jää noin kymmenesosa aikuisväestöstä. Ikäluokkien lukutaitoerot ovat suuria siten, että nuorten lukutaito on selvästi parempi kuin vanhempien. Sukupuolten väliset erot ovat sen sijaan pienet. Hyvää lukutaitoa ennustaa eniten hyvä muodollinen koulutustaso.

Hyvä lukutaito on keskeinen edellytys mm. jatko-opintoihin osallistumiselle. Opiskelu ja erilainen itsensä kehittäminen ovat jo osa arkipäivää; työtehtävät ovat muuttuneet entistä selkeämmin sellaisiksi, joissa vaaditaan hyvää hallintaa lukemisen eri osa-alueilla. Aiempaa tärkeämmäksi on noussut myös kirjoitustaito.

Kehittämisaalueita

Vaikka suomalainen aikuiskoulutusjärjestelmä toimii pääosin hyvin, ongelmina ovat toisaalta osallistumisen kasautuminen ja monien aikuiskoulutusta eniten tarvitsevien jääminen sen ulkopuolelle sekä suuret erot nuorten ja vanhempien ikäluokkien koulutustasossa.

Merkittävä osa vanhemmista ikäluokista on vailla ammatillista peruskoulutusta. Enintään perusasteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneestä väestöstä vuonna 2000 oli 41 %. Ikäryhmässä 20 - 24-vuotiaat vuonna 2000 oli enintään perusasteen tutkinnon suorittaneita 17 %, kun taas ikäryhmässä 55 - 59-vuotiaat osuus oli 46 %. Koulutuksesta onkin tullut yhä tärkeämpi edellytys työelämässä ja yleensä yhteiskunnassa toimimiselle. Riittävä koulutustaso antaa mahdollisuudet sijoittua työmarkkinoille ja pienentää riskiä joutua työttömäksi. Se parantaa työntekijän kykyä kehittyä omassa työssään ja osallistua tarvittavaan täydennyskoulutukseen sekä parantaa hänen mahdollisuuksiaan liikkua työmarkkinoilla ammatista, työpaikasta ja alueelta toiseen.

Suurten ikäluokkien siirtyminen eläkkeelle on aiheuttamassa lähivuosina suuria muutoksia työvoiman tarjontaan ja työllisyyteen. Työmarkkinoilta poistuvien määrä ylitti jo vuonna 2003 työmarkkinoille tulevien määrän ja ero kasvaa huomattavasti vuosikymmenen loppuun mennessä. Suurten ikäluokkien aiheuttama poistuma työmarkkinoilta kohdistuu erityisesti suoritusasteen ammattiteihin. Vapautuviin tehtäviin palkkatavilta henkilöiltä vaaditaan yhä yleisemmin monipuolista ammatillista osaamista.

Edellä mainittu on antanut pontta parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän asettamiselle ja sen ehdotuksille. Keskeinen tavoite on se, että aikuiskoulutuksen perusresurssit olisi lisättävä vastaamaan väestön ikärakenteen ja koulutustason kehitystä sekä ammattirakenteen muutosta. Tavoitteena on, että kaikilla kansalaisilla on vuosittain mahdollisuus 1 - 2 viikon koulutusjaksoon ja osaamisen uusintamiseen 10 - 15 vuoden välein.

Nuorten ja vanhempien ikäluokkien koulutuksellisten erojen poistamiseksi käynnistettiin vuosille 2003 - 2007 toimenpideohjelma, ns. Noste-ohjelma, jossa aikuisväestölle, jolla ei ole toisen asteen tutkintoa tarjotaan mahdollisuus sen hankkimiseen. Tavoitteena on toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaminen. Tavoitetta

tukevat yleissivistävät ja oppimisvalmiuksia edistävät opinnot. Lisäksi osa hankkeen resursseista kohdennetaan tietoyhteiskuntataitoja edistävään koulutukseen.

On arvioitu, että yli miljoonalta aikuisikäiseltä suomalaiselta puuttuvat tietotekniikan perustaidot ja mahdollisuus tietotekniikkavälineiden käyttöön. Osana koulutuksen ja tutkimuksen toista tietostrategiaa toteutetaan myös tietoyhteiskuntataidot kaikille -hanketta. Hankkeen tavoitteena on parantaa kansalaisten mahdollisuuksia hankkia omaan elämäntilanteeseensa tarpeelliset tietoyhteiskuntataidot. Konkreettinen tavoite on, että vuoden 2004 loppuun mennessä vähintään puolet vailla perustaitoja olevista kansalaisista on hankkinut taidot ja että periaatteessa kaikille on tehty elämäntilanteeseensa soveltuvien taitojen hankkiminen mahdolliseksi.

- Aikuiskoulutuksen merkitys koulutusjärjestelmässä tulee vastaisuudessa korostumaan. Koulutustarjonnan ja osallistumismahdollisuuksien tasapuolisuudesta on huolehdittava, ja erityisesti työttömien ja työttömyysuhan alaisten koulutusmahdollisuudet tulee turvata.
- Aikuisten oppimisvalmiuksiin tulee kiinnittää huomiota. Tämä edellyttää panostamista myös aikuisten opinto-ohjaukseen, neuvontaan ja opiskelun järjestämiseen siten, että otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet oppimiseen. Opiskelua tulee entistä enemmän henkilökohtaistaa.
- Puutteellinen lukutaito liittyy syrjäytymisriskiin. Heikoimman lukutaidon omaavien oppimistarpeisiin tulisi kiinnittää huomiota.
- Tietoyhteiskunnan edellyttämät tiedot ja taidot on turvattava myös aikuisille ikääntyvää väestöä unohtamatta.
- Maahanmuuttaja-aikuisten kieliopinnot tulee järjestää siten, että heidän mahdollisuutensa jatko-opintoihin ja työllistymiseen paranevat.

Dakarin toimintaohjelman tavoite 5:

Sukupuoleen perustuvien erojen poistaminen perusopetuksesta vuoteen 2005 mennessä ja sukupuolten tasa-arvon toteutuminen koulutuksessa vuoteen 2015 mennessä.

Nykytilanne

Sukupuolten välinen tasa-arvo on yksi koulutuspolitiikkamme peruskiviä. Kansakoulut toimivat alusta alkaen yhtenäiskouluperiaatteella ja kaikki lukiokoulutuskin on ollut jo vuosikymmenten ajan yhteistä tytöille ja pojille. Viimeiset rajoitukset naisten yliopisto-opiskelulta poistuivat 1900-luvun alussa, ja jo 1950-luvulla noin puolet uusista korkeakouluopiskelijoista oli naisia. Naiset ovat kansakoululaitoksen alkuvaiheista asti hakeutuneet runsaslukuisesti opettajan ammattiin. Naisten osuus koko opettajakunnasta on nykyään (2001) 63 % ja perusopetuksen opettajista 71 %.

Kehittämisaalueita

Vaikka sukupuolten välinen tasa-arvo on maassamme hyvin pitkälle toteutunut, on keskustelu sukupuolen vaikutuksesta koulumenestykseen ja koulutusuraan tarpeellista Suomessakin. Naiset ovat jo vuosikymmeniä hakeutuneet miehiä runsaslukuisemmin jatko-opintoihin, mikä heijastuu aikuisväestön koulutustasossa. Alle 55-vuotiaiden ikäryhmässä naiset ovat miehiä yhä paremmin koulutettuja. Vuonna 2000 ammatillisen perustutkinnon suorittaneista 53 % oli naisia. Ylioppilas- ja yliopistotutkinnon suorittaneista naisten osuus oli 59 % ja ammattikorkeakoulututkinnon saaneista lähes 65 %.

Sukupuoli ohjaa yhä suuressa määrin koulutusvalintoja ja sitä myöten myös työelämään sijoittumista. Tytöt päätyvät poikia epätodennäköisemmin matemaattisten tai teknistieteellisten opintojen pariin, kun taas pojat ovat aliedustettuina valittaessa uusia opiskelijoita esimerkiksi terveydenhuollon tai opettajan koulutusohjelmiin.

- Poikien ja joidenkin poikaryhmien oppimismenetelmiin ja -tuloksiin olisi syytä kiinnittää huomiota.
- Sukupuoli ohjaa yhä koulutusvalintoja ja siten myös työelämään sijoittumista. Tyttöjä tulisi tukea muun muassa matemaattisten tai teknistieteellisten opintojen pariin ja poikia vastaavasti esimerkiksi terveydenhuollon tai opettajan koulutusohjelmiin.

Dakarin toimintaohjelman tavoite 6:

Koulutuksen, opetuksen ja oppimisen laadun parantaminen kaikilla osa-alueilla.

Nykytilanne

Opetusministeriö valmistelee Suomen korkeimpana opetusviranomaisena koulutusta koskevan lainsäädännön ja koulutuspoliittiset linjaukset. Opetushallitus on asiantuntija- ja kehittämisvirasto, jonka keskeisimpiä tehtäviä on valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden laatiminen esi-, perus- ja toisen asteen koulutukseen. Perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmia ollaan parhaillaan uudistamassa. Perusopetuksen uudet opetussuunnitelman perusteet otetaan asteittain käyttöön 2006 mennessä. Lukion opetussuunnitelman uudet perusteet astuvat voimaan 2005 alkaen. Ammatilliset perustutkinnot uudistettiin 1999 - 2001. Valtakunnallisten perusteiden pohjalta jokainen koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman.

Koulutusjärjestelmän päätöksenteko on pitkälle hajautettu koulutuksen järjestäjien vastuulle. Koulutuksen järjestäjien toimintaa ohjataan lainsäädännössä asetettujen tavoitteiden ja opetussuunnitelman perusteiden kautta. Keskeinen tekijä koulutuksen laadun kannalta on se, että opettajilta vaaditaan yliopistotasoinen koulutus. Suomalainen opettajakunta on erittäin korkeasti koulutettua, ja opettajan ammattia myös arvostetaan.

Suomessa ei ole erillistä tarkastustointia, vaan koulutusjärjestelmän toimintaa seurataan arviointien ja tilastojen avulla. Suomessa opetusministeriö päättää ulkopuolisten arviointien yleisistä perusteista. Arvioinnin painopistealueet määritellään yleisesti

valtioneuvoston hyväksymässä koulutuksen ja yliopistoissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa (2003 - 2008). Koulutuksen arvioinnin tavoitteena on turvata koulutusta koskevien lakien tarkoituksen toteutuminen, tukea koulutuksen kehittämistä ja parantaa oppimisen edellytyksiä. Suomessa koulutuksen arviointien keskeiset tulokset tulee lainsäädännön mukaan myös julkistaa. Lainsäädäntö velvoittaa myös koulutuksen järjestäjät arvioimaan tarjoamaansa koulutusta.

Kansallisella tasolla arviointihankkeet ovat olleet lähinnä koulutuksen tuloksellisuuden arviointia: oppimistulosten arviointia, temaattisia sekä koulutuksen järjestelmä- ja tila-arviointeja. Tuloksellisuuden arvioinnissa on kyse kasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen tavoitteiden saavuttamisesta ja koulutusjärjestelmän tulkinnallisesta analyysistä. Tuloksellisuutta arvioidaan tehokkuuden, vaikuttavuuden ja taloudellisuuden ulottuvuuksilla käyttäen arviointiperusteena niitä tavoitteita, joita eduskunta, valtioneuvosto ja opetusviranomaiset ovat toiminnalleen asettaneet. Periaatteena on, että arviointi perustuu koulutuspoliittisiin päätöksiin ja saa legitimaationsa opetustoimen säädöksistä. Kansallisten arviointien lisäksi Suomi osallistuu pohjoismaiden, EU:n ja OECD:n piirissä tehtävään kansainväliseen arviointiyhteistyöhön.

Kehittämisaalueita

Koulutusjärjestelmän kehittämistä ohjaavia tavoitteita ja periaatteita ovat muun muassa:

1. osaamisen perustuvan kansallisen kehittämisstrategian edelleen tehostaminen ja siihen sitoutumisen vahvistaminen,
2. koulutusjärjestelmän hyvin toimivien osien vahvistaminen,
3. tulevaisuuden uhkien ja kehityssuuntien ennakointi,
4. erityisen huomion kiinnittäminen vaaravyöhykkeessä oleviin oppilaisiin,
5. opetuksen ja oppimisen perusedellytysten turvaaminen,
6. opettajiin ja koulujen työoloihin investointi sekä
7. koulutushallinnon ja muun hallinnon yhteistyön lisääminen.

Vuonna 2003 Suomeen perustettiin Koulutuksen arviointineuvosto, jonka tehtävänä on avustaa opetusministeriötä ja koulutuksen järjestäjiä koulutuksen arviointia koskevilla asioilla, organisoida koulutuksen järjestäjien toimintaan ja koulutuspolitiikkaan liittyviä ulkoisia arviointeja sekä huolehtia arviointien julkistamisesta kansallisella tasolla.

Oppimistulokset Suomessa ovat suoritettujen kansallisten ja kansainvälisten arviointitutkimusten perusteella korkeaa tasoa ja suhteellisen tasalaatuisia. Suomessa koulutukseen liittyvä mahdollisuuksien tasa-arvo turvataan jo perustuslaissa. Jokaisella oppilaalla on yhtäläinen oikeus koulutukseen. Tästä syystä suomalaisessa koulutuspolitiikassa lähtökohtana on, ettei koulujärjestelmä saa aiheuttaa oppimistuloksiin systemaattisia eroja. Suomessa oppimistuloksissa havaittuihin eroihin, heikkoihinkin signaaleihin reagoidaan hyvin herkästi.

Koulutuksen tarjonnan ja kysynnän periaatteita tulisi ajatella uudelleen. Koulutustarjonnan laatua tulee tarkastella kaikilla koulutuksen tasoilla kriittisesti ja pyrkiä määrittelemään ns. hyvän koulutustarjonnan ja yleissivistyksen laadulliset ja määrälliset kriteerit. Lisäksi erilaiset oppimistulosten ja muut sisällölliset arvioinnit tulee kaikilla tasoilla kehittää sellaisiksi, että niiden avulla voidaan parantaa eri koulutusmuotoja niin valtakunnallisesti kuin paikallisestikin.

Vaikka opettajat ovat hyvin koulutettuja, ovat opettajankoulutuksen ennakointi- ja arviointitutkimukset kuitenkin osoittaneet useita koulutuksen kehittämistarpeita. Ne kohdistuvat opettajankoulutuksen valintoihin, pedagogisten opintojen sisältöihin ja toteutukseen, opettajankoulutuksen asemaan sekä opetushenkilöstön täydennyskoulutukseen.

- Erilaisten oppimistulosten arviointien ja muiden sisällöllisten arviointien tulee kaikilla tasoilla tukea ja parantaa koulutusta niin valtakunnallisesti kuin paikallisestikin.
- Kaikkien kouluasteiden on oltava mukana tukemassa samanlaisten ja erilaisten oppijoiden kehittymistä ja kasvamista hyväksi ja suvaitsevaisiksi Suomen ja maailman kansalaisiksi.

Koulutus kaikille ja Suomen kehitysyhteistyö

Suomi tukee opetussektorin toimintaa hankkeiden ja laajempien ohjelmien muodossa 11 maassa. Laajoihin sektoriohjelmiin osallistutaan Nepalissa, Tansaniassa, Mosambikissa ja Sambiassa. Pääpaino on siis Afrikan maiden tukemisessa, mutta yhteistyöohjelmia on muillakin mantereilla. Opetusala on huomattava komponentti Länsi-Balkanin jälleenrakennustuessa. Latinalaisen Amerikan maissa pääpaino on alkuperäiskansojen kaksikielisen ja monikulttuurisen koulutuksen kehittämisessä. Suomi tukee inklusiivisen erityisopetuksen kehittämistä Etelä-Afrikassa, Sambiassa ja Länsi-Balkanin maissa. Opetussuunnitelman uudistystä tuetaan Palestiinassa ja Nepalissa.

Sektorin osuus on noin 11 prosenttia koko kahdenvälisen yhteistyön budjetista. Lisäksi huomattava osuus kansalaisjärjestöjen toiminnan tuesta kohdistuu opetussektorille.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan Suomen kehitysyhteistyön ensisijainen tavoite on köyhyyden vähentäminen. Tämän tavoitteen saavuttamisessa opetussektorin toiminnalla on keskeinen asema. Panostus etenkin perustason opiskelumahdollisuuksien parantamiseen on köyhyyden vähentämisen lisäksi myös tasa-arvon lisäämisen parhaita mahdollistajia.

YK:n Vuosituhannen huippukokouksen julistuksen asettamista kansainvälisistä kehitystavoitteista erityisesti kaksi; yleinen peruskoulutusmahdollisuus kaikille, niin tytöille kuin pojille, vuoteen 2015 mennessä sekä sukupuolten välisen tasa-arvon saavuttaminen perus- ja toisella asteella 2005 ja kaikilla koulutuksen tasoilla 2015 mennessä, ovat samalla myös keskeisiä Koulutus kaikille -tavoitteita. Suomi on yksi julistuksen allekirjoittajista. Nämä tavoitteet sekä Koulutus kaikille -prosessin asettamat kuusi tarkempaa tavoitetta ohjaavat Suomen rahoitusta ja osallistumista opetusalan kansainväliseen kehitysyhteistyöhön.

Nykyaikainen kumppanuuskäsite edellyttää kehitysyhteistyön toimijoilta pitkäjänteisyyttä ja pidempiaikaista sitoutumista. Suomi pyrkii aktiivisesti tukemaan kansallisia Koulutus kaikille -suunnitelmia ja niiden toimeenpanoa maissa, joissa opetussektori kuuluu yhteistyön ohjelmiin. Lähtökohtana on, että kansalliset suunnitelmat liittyvät kiinteästi maiden laajempiin kehityssuunnitelmiin ja erityisesti maiden köyhyyden vähentämissuunnitelmiin.

Suomi on kunnostautunut useissa maissa ja organisaatioissa vammaisten koulutuskysymysten esille tuojana ja tukijana. Tätä erityisosaamista on syytä vahvistaa ja kehittää.

- Suomi kannustaa määrätietoisesti kumppanimaidensa köyhyydenvähentämisponnisteluja tukemalla maiden köyhyydenvähentämissuunnitelmia ja niiden alaisia opetussektorin kehitysohjelmia.
- Perusopetuksen osuutta opetussektorin kehitysyhteistyössä vahvistetaan nykyisestäään kehitysyhteistyövarojen suuntaamisessa.
- Jotta Vuosituhattavaihteen kehityspäämääriin voitaisiin vastata, opetussektorin osuutta kehitysyhteistyön kokonaisuudessa on pyrittävä nostamaan nykyiseltä tasolta.
- Suomi jatkaa aktiivista toimintaansa Koulutus kaikille -prosessin eri tasoilla ja tarkastelee mahdollisuuksia olla osallisena nopeuttamassa kehitystä yhteistyömaissa esim. Fast Track -aloitteen puitteissa
- Suomi korostaa etenkin tasa-arvokysymysten, etenkin tyttöjen koulutuksen sekä vammaisnäkökulman huomioonottamista Koulutus kaikille -prosessissa.

Edellä esitettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi yhteistyötä ulkoasiainministeriön, opetusministeriön ja Opetushallituksen välillä tiivistetään. Opetusministeriön ja Opetushallituksen, muun opetushallinnon sekä muiden suomalaisten viranomaisten kokemusta ja asiantuntemusta hyödynnetään opetusalan ohjelmien, etenkin sektori-ohjelmien, valmisteluun, seurantaan ja arviointiin osallistuttaessa. Suomalaisia yliopistoja ja korkeakouluja kannustetaan vahvistamaan kehityskysymysten opetus- ja tutkimusresursseja.

Koulutuksen perusoikeuden toteutuminen kaikkialla maailmassa vuoteen 2015 mennessä on Dakarissa vuonna 2000 kokoontuneen Maailman koulutusfoorumin päätavoite. Dakarin toimintaohjelman velvoittamana myös Suomi on laatinut oman Koulutus kaikille -toimintasuunnitelman, joka tarkastelee haastetta sekä kansallisen koulutuspolitiikan että kehitysyhteistyön näkökulmasta. Kansallinen toimintasuunnitelma on valmisteltu Suomen Unesco-toimikunnan, opetusministeriön, ulkoasiainministeriön ja Opetushallituksen yhteistyönä.

Förverkligandet av utbildning som en grundläggande rättighet överallt i världen före slutet av 2015 är det viktigaste målet för Världsförbundet för utbildning som hölls i Dakar år 2000. Som undertecknare av handlingsprogrammet från Dakar har också Finland utarbetat sin nationella Utbildning för alla - handlingsplan. Planen granskar utmaningen med utgångspunkt i både utbildningspolitiken och utvecklingssamarbetet. Handlingsplanen har beretts i samarbete mellan Finlands Unesco-kommission, undervisningsministeriet, utrikesministeriet och Utbildningsstyrelsen.

The main target set by the 2000 World Education Forum in Dakar is to realise basic right to education in the world by 2015. Bound by the Dakar Framework of Action, Finland devised an EFA national plan of action, which looks at the challenge in terms of national education policy and development cooperation. The national plan of action was jointly prepared by the Finnish National Commission for Unesco, the Ministry of Education, the Ministry for Foreign Affairs and the National Board of Education.

ISBN 952-442-685-4
ISSN 0357-1106